

על ריינר ורנר פאסבינדר, בימאי הי קולנוע הגרמני שנפטר שבוע שעבר, אפשר לומר, תוך שימוש בביטוי לועזי, כי הוא שרף את גר חייו משני הקצוות. את סרטו העלילתי הראשון עשה בגיל 23. בתוך 13 השנים הבאות הוא הספיק לעשות לא פחות מ-32 סרטי עלילה, ארבע סדרות טלוויזיה, קרוב ל-30 סרטי קות תיאטרון. באותו זמן אף הספיק לכתוב כמה תסריטים, שבימו עלידי אחרים.

הוא היה „הנער הנורא“ של הקולנוע הגרמני, האיש שעורר שערוריות רבות בסרטיו ורבות יותר בהתנהגותו האישית. איש אשר סרטיו הראשונים נעשו בפררי טות בלבד, מתוך הקצבות שניתנו לו עלי ידי הטלוויזיה, ואילו סרטיו האחרונים נשאו את כל סימני ההיכר של הפקות יוקרה.

אם היה או לא, הבימאי החשוב ביותר של גרמניה אחרי המלחמה, על כך יהיו בוודאי עוד ויכוחים רבים. אבל אין ספק שבעולם הוא נחשב להתגלמות הקולנוע הגרמני הצעיר, המתמרד, הקולנוע שגיי בוריו הם יוצאי-הדופן הנידחים בשאט-נפש עליידי החברה המסתאבת מחדש

ריינר ורנר פאסבינדר בפסטיבל ברלין, פברואר '82, עם הבימאי שמעון דותן הפסטיבל האחרון

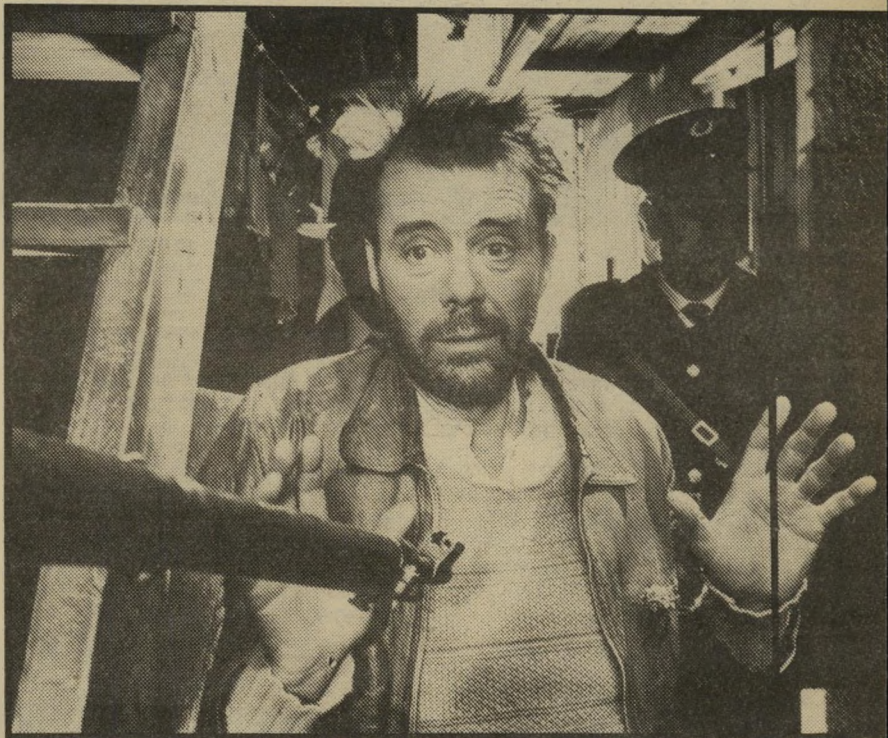
וגישתו היו נתונים תמיד בוויכוח. נטייתו לצלם השתקפויות יותר מאשר דמויות (אפי בריסט, נורה) נראתה לרבים כתרגיל סיגנוני הפגנתי, בו כומן שאחרים טענו כי המדובר באנשים שחיים מעוצבים עליידי ההשתקפויות שלהם, בעיניים של הוולת. הוא הואשם לא אחת שהוא מת-פולש בתוך הפאר של ימי היטלר ושר לו שירי תהילה, תחת להציגו כפי שהוא. התשובות לכך רבות. יש הרואים בדירה הלבנה לחלוטין של ליני מארקן הפגנה של חוסר-הטעם באותה התקופה, ויש שטוענים כי ללא הצגת כל המיפגן המפורץ של הנאצים, קשה יהיה להבין מה משך אליהם המונים.

כל מיני נרדפים. עם זאת, אין איש מערער על העובדה שפאסבינדר תיכנן ובנה את סרטיו בקפידה מתאימה, כאשר עומק הראיה של המצלמה בסרט כמו הפחד אוכל את הנשמה עוזר להדי גיש את מערכת-היחסים המזוהה בין מהגר ערבי בפרנקפורט ובין אשה מבור גרת שנישאה לו. תנועות המצלמה הארוזות המתוחכמות הופכות את הדמויות המרות של פטרה פון קאנט לסרט מרהיב, למרות שהוא צולם כולו בחדר אודו. התיסאורה אצלו עמוסה בעשרות סרטים

„קולנוע ריאליסטי הוא בלתי-אפשרי.“ והסרט נועד „להעביר את המציאות כפי שהיא קיימת בראשו של היוצר.“ בנוסף לכך, הדגיש, תפקידו הראשון הוא ליצור מגע עם הקהל, ובכך ראה עצמו הניך של סירק והיצ'קוק. רק אחרי שנוצר המגע, אפשר להעביר מסר.

אשר למסר, לא היה אף פעם ספק במה שפאסבינדר רוצה לומר. המארכ-סיסט שראה בשובה של גרמניה הנירמות החברתיות מלפני מלחמת העולם, את הכישלון הגדול של מולדתו, ניסה להתר ריע נגדו כל הזמן, לא חשש להורות בנטייתו ההומוסקסואליות (במערבון ש-ביים בגרמניה בסתיו הוא מראה את עצמו במערומיו, יחד עם חבר למיטה) ולא היסס להביע את חיבתו לכל מוכי הגורל.

קשה לתאר סרט קורע-לב יותר על מצב ההומוסקסואלים בגרמניה מן הסרט לשנה 13 ירחים. בסרט אחל, הדור ה-שלישי תיאר את הטיורר הספונטאני הד-תמים ככלי שרת העוזר למעשה למימסד הקאפיטליסטי תחת לפגוע בו. שוב תוך כדי הדגשת הטרסאגדיה של האנשים הר מעורבים בכך, והמשלים את עצמם שהם משרתים אידיאלים נשגבים.

דירק בוגארד בתמונת הסיום של „ריאוש“

התחושה האפשרית היחידה בעולם שלנו

לא שהיה חסיד גדול של העיתונות. למען האמת, הוא סבר שהיא נוטה לעוות כל מילה שיוצאת מפיו כדי להפוך אותה לסנסציה. משום כך, ברוב המיקרים, הוא נקט בעמדה תוקפנית מאוד, בכל פעם שנאלץ להופיע במסיבות-עיתונאים ולה-שיב על שאלות שנראו לו מעליבות. מת-גרות או נבזיות. מקורביו הופתעו לא מעט כאשר הסכים, למשל, להקדיש ראיון להטווס הזה אחרי סיום הפסטיבל האחרון בברלין, ואף נעתר לבקשה להקי-דים את הראיון לשעה בלתי-אפשרית לגביו — 12 בצהריים. מה עוד שהי דבר היה אחרי לילה-היוללה, שבה חגג את קבלת הפרס הגדול על סרטו כיסופיה של רוניקה ווס. באותו ראיון נראה ניגוח ורוגע יותר מן הרגיל, אם כי פניו נעדרי הצבע, עיניו הנפוחות וכל חזותו העידו על משהו שבין עייפות קיצונית ומחלה אפשרית. זה, כמובן, לא הפריע לו לשוב למחרת כדי להתחיל בבימוי מה שאמיר היה להיות סרטו האחרון, המריבה ב-ברסט, לפי ז'אן ז'נה. חסיד נטיות הומוסקסואליות. חסיד מושבע של הבימאי הדני, שעשה קאריירה באמריקה, דאגלס (נכתב ברוח) סירק, אימץ את סיגנון המילודרמה במידה שנראתה לרבים מוגזמת. אלא שלדבריו,

בארצו, יוצאי הדופן אלה היו פעם מהגר רים, פעם הומוסקסואלים, פעם נשים ופעם טיוריסטים. התחושה היחידה — „ריאוש“ — כא-שר נשאל עליידי כתב השבועון שטרן, לפני כשנה, אם אינו סבור שהוא דורש מעצמו יותר מדי, שהוא עובד בקצב קדחני מדי וזה עשוי להתנכס בו, השיב פאסבינדר בביטחון: „אין אצלי עוד הפי-רדה בין העבודה והחיים. בעיני שני הדברים הם היינרהך.“

החץ מזה, במה שנוגע לבריאות, אני זוכר שכאשר הייתי עדיין נשוי לאינגריד קאויק, והיינו יחד בטאנג'יר, נתקפתי כאבים באיזור הלב, והייתי משוכנע כי הגיע קיצו. מיהרנו לשוב לגרמניה, הלכי תי לרופא. זה בדק אותי בקפדנות והבטיח לי שאין שום פגם בלבי. חזרתי לעבודה, והכאבים נעלמו כלא היו.“

אולי כן ואולי לא. פאסבינדר היה ידוע כמי שבחינה פיסית אינו חס על עצמו. הוא השתמש בסמים, הרבה לשתות, לפע-מים עשה את שני הדברים יחד. נדמה היה שניסה להמחיש בחייו את אחת מאימות-הכנף, שאותן נהג לזרוק ב-ראיונות עיתונאיים: „לגבי, התחושה האפשרית היחידה היום בעולם שלנו היא „ריאוש“.

חנה שיגודה ואניזבת טריסנאר ב„נישואיה של מריה בראון“

אין אצלי הפרדה בין העבודה והחיים

קטנים, שאינם באים בהכרח לייפות את התמונה, אולם הם יוצרים שלמות בפני עצמה, אולי לא ריאליסטית אבל משכי-נעת, כפי שזה קרא לייאוש — סרט שעשה לפי רומן של גאבוקוב. אם תדמיתו הציבורית היתה אנטי-פסית, הרי הצוות שעזמו עבד היה נאמן לו באורח מדהים. זאת, כנראה, גם הסיבה שהוא יכול היה לעבוד עימו במהירות

בכל סרטיו האחרונים הוא ניסה לכתוב מחדש את תולדות גרמניה, מנקודת הר מבט הפרטית שלו, להראות בבירור כיצד מדחיקים כל נסיון לשינוי בערכי החברה (נישואיה של מריה בראון) וכיצד הכסף חוזר להיות הערך העליון (כיסופיה של רוניקה ווס).

החוש האסתטי שלו וראייתו הקולנועית המובהקת לא הוטלו בספק, אם כי טעמו